

Liikennevaliokunnan mietintö n:o 6 hallituksen esityksen johdosta laiksi yleisistä teistä annetun lain muuttamisesta.

Eduskunta on päätöspöytäkirjan ottein 6 päivältä kesäkuuta 1980 lähettänyt valiokunnan valmistelevasti käsiteltäväksi hallituksen esityksen n:o 79.

Valiokunta on tässä yhteydessä ottanut käsiteltäviksi valiokuntaan 22 päivänä toukokuuta 1979 lähetetyn ed. Knuuttilan ym. lakialoitteen n:o 408 laiksi yleisistä teistä annetun lain 37 §:n muuttamisesta sekä valiokuntaan 12 päivänä kesäkuuta 1979 lähetetyt ed. Knuuttilan ym. toivomusaloitteen n:o 1727 tiemestaripiirien sivutukikohtien säilyttämisestä, ed. Pokan ym. toivomusaloitteen n:o 1801 kehitysalueiden ensimmäisellä vyöhykkeellä sijaitsevien paikallisteiden kustannusten siirtämisestä valtiolle, ed. Salmisen ym. toivomusaloitteen n:o 1831 liikenneväylien melunsuojausrakenteita ja melun aiheuttamien haittojen korvaamista koskevan lainsäädännön aikaansaamisesta ja ed. V. Vennamon ym. toivomusaloitteen n:o 1906 paikallisteiden hoidon siirtämisestä valtiolle (kaikki aloitteet 1979 vp.)

Valiokunta on eduskunnan päätöksen mukaisesti hankkinut hallituksen esityksestä lakia talousvaliokunnan lausunnon, joka on otettu mietinnön liitteeksi.

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina hallitusneuvos Kalevi Perko liikenneministeriöstä, budjettisihteeri Markku Kivelä valtiovarainministeriöstä, ylitarkastaja Olli Paasivirta ja esittelijä Leena Pohjanraito sisäasiainministeriöstä, rakennusneuvos Eero Hietanen tie- ja vesirakennushallituksesta, kaupunginsuunnitteluviraston päällikkö Nils-Erik Fager Espoon kaupungista, liikenneinsinööri Heikki Lehtonen Suomen Kaupunkiliitosta, apulaisosastopäällikkö Jukka Kero Suomen Kunnallisliitosta sekä toiminnanjohtaja Erkki Vasama Keski-Suomen Maakuntaliitosta ja kunnanhallituksen puheenjohtaja Onni Ranta-aho Pylkönmäen kunnasta.

Hallituksen esityksessä ehdotetaan lukuisia erillisiä muutoksia yleisistä teistä annettuun lakiin. Hallitus pitää muutoksia tarpeellisina lakia käytäntöön sovellettaessa esiintulleiden epäkohtien ja puutteiden vuoksi. Uudistettavat säännökset koskevat muun muassa tiehen kuuluvia laitteita ja tien liitännäisalueita, etujen vertailua teitä suunniteltaessa ja tehtäessä, kuntien osallistumista paikallistiekustannuksiin ja oikeusturvakeinoja. Esityksessä on otettu huomioon eduskunnan vuonna 1970 hyväksymä lausuma kaavan mukaisen liikennealueen lunastusvelvollisuudesta vallitsevien epäselvyyksien poistamisesta.

Paikallistiekustannuksia koskevat muutosehdotukset ovat taloudellisilta vaikutuksiltaan merkittävimmät. Kuntien osuudeksi paikallistiekustannuksista arvioidaan tänä vuonna 53 miljoonaa markkaa. Hallituksen ehdottamat tarkistukset vähentäisivät esityksen perustelujen mukaan kuntien osuutta 13—14 miljoonalla markalla vuodessa.

Ed. Knuuttilan ym. lakialoitteessa n:o 408 (1979 vp.) ehdotetaan muutosta yleisistä teistä annetun lain 37 §:ään. Aloitteen tarkoituksena on tiealueiden saattaminen vastaamaan asemakaavan mukaisia liikennealueita ja vastaavia rakennuskaavan mukaisia alueita. Lakiehdotus vastaa tarkoitukseltaan hallituksen esityksen 35 a §:ään sisältyvää muutosehdotusta, vaikka ehdotetut toteuttamistavat ovat erilaisia.

Ed. Knuuttilan ym. toivomusaloitteessa n:o 1727 (1979 vp.) ehdotetaan eduskunnan hyväksyttäväksi toivomus, että hallitus ryhtyisi toimenpiteisiin nykyisten tiemestaripiirien sivutukikohtien säilyttämiseksi ja jo lakkautettujen ottamiseksi uudelleen käyttöön aikaisemman tukikohtasuunnitelman edellyttämällä tavalla.

Ed. Pokan ym. toivomusaloitteessa n:o 1801 (1979 vp.) ehdotetaan eduskunnan hyväksyttäväksi toivomus, että hallitus ryhtyisi toimenpiteisiin kehitysalueen ensimmäisellä vyöhykkeellä sijaitsevien paikallisteiden kustannusten siirtämiseksi kokonaan valtion vastattaviksi.

Ed. Salmisen ym. toivomusaloitteessa n:o 1831 (1979 vp.) ehdotetaan eduskunnan hyväksyttäväksi toivomus, että hallitus ryhtyisi kiireellisesti toimiin tielain muuttamiseksi siten, että lain 3 §:ään tehdään lisäys, jonka mukaan tienhen lasketaan kuuluvaksi myös melusuojausrakenteet, ja että lakiin lisätään pykälä, jolla tiepitäjä veloitetaan rakentamaan meluesteet, mikäli liikennemelu aiheuttaa ympäröivälle asutukselle tai muille toiminnoille huomattavaa haittaa, veloitteen tullessa uusien teiden osalta voimaan välittömästi ja vanhojen teiden osalta 10 vuoden siirtymäajalla, sekä että lain 62 §:ään lisätään momentti, jolla veloitetaan tienpitäjä suorittamaan korvaus meluhaitasta siten, että tienpitäjä korvaa kiinteistöjen rakenteelliset melusuojaukset, jotka johtuvat ao. tien melusta, täysimääräisesti sekä lisäksi muun melusta aiheutuvan haitan.

Ed. V. Vennamon ym. toivomusaloitteessa n:o 1906 (1979 vp.) ehdotetaan eduskunnan hyväksyttäväksi toivomus, että hallitus ryhtyisi kiireellisiin toimenpiteisiin paikallisteiden hoidon siirtämiseksi kunnilta kokonaisuudessaan valtion kustannettavaksi.

Valiokunta pitää hallituksen esitystä tavoitteiltaan oikeasuuntaisena. Useimmat hallituksen ehdottamat muutokset ovat sellaisinaan tarkoituksenmukaisia. Valiokunta puoltaa hallituksen esitykseen sisältyvän lakiehdotuksen hyväksymistä eräin tarkistuksin ja huomautuksin.

Kuntien paikallistierasitusten vähentämistä koskevat hallituksen ehdotukset eivät valiokunnan mielestä ole riittäviä. Valiokunta on useissa yhteyksissä, viimeksi näillä valtiopäivillä hallituksen kertomuksesta vuodelta 1979 perustuslakivaliokunnalle antamassaan lausunnossa n:o 2, kiinnittänyt huomiota valtion vähäiseen osallistumiseen kuntien liikennemenoihin, esimerkiksi katurasituksiin. Valtion tieliikenteen erityisverotuksesta saamat tulot ovat huomattavasti suuremmat kuin valtion välittömät liikennemenot, kun taas kunnilla ei ole vastaavaa tulolähdettä kasvavien liikennemenojen rahoittamiseksi. Koska kaavoitettujen alueiden laajentuminen ja uudet liikennetehtävät lisäävät jatkuvasti kuntien liikennemenoja, val-

tion olisi tällä alalla merkittävästi lisättävä taloudellista tukeaan kunnille.

Tasapuolisemman kustannusten jaon edistämiseksi valiokunta katsoo, että kuntien osallistuminen paikallistiekustannuksiin olisi vaihteleva poistettava. Laki- ja talousvaliokunnan lausuntoon yhtyen liikennevaliokunta pitää ensi vaiheessa tarpeellisenä, että kunnat vapautetaan niiden velvollisuudesta osallistua paikallisteiden kunnossapitokustannuksiin. Hallituksen esityksen mukaan kunnossapitokustannuksista valtiolle suoritettava korvaus on ensi vuonna noin 29 miljoonaa markkaa. Näistä korvauksista vapauttaminen olisi suoritettava siten, että kunnat suorittavat ensi vuonna hallituksen esityksen mukaisen, ensi vuoden tulo- ja menoarvioesityksessä edellytetyn korvauksen tämän vuoden kustannuksista ja että seuraavana vuonna kunnat osallistuvat vain paikallisteiden tekemisen kustannuksiin hallituksen esityksen mukaisella tavalla. Varmistaakseen ensi vuonna suoritettavien korvausten alenemisen hallituksen ehdottamalla tavalla, valiokunta puoltaa asiaa koskevien hallituksen esityksen säännösehdotusten hyväksymistä muuttamattomina ja edellyttää samalla, että hallitus viipymättä antaa eduskunnalle esityksen kuntien vapauttamiseksi paikallisteiden kunnossapitokorvauksista vuoden 1982 alusta lähtien.

Paikallistiekorvausten sääntelyn uudistaminen hallituksen esityksen mukaisesti antaa samalla tie- ja vesirakennushallitukselle mahdollisuuden määrätä tiemestaripiirien rajoista siten, että niiden rajat eivät välttämättä yhdy kuntien rajoihin. Näin voidaan perustelujen mukaan järjeistää kunnossapitotoimintaa. Valiokunta toteaa, että suunnitelluilla muutoksilla voi olla myös kielteisiä seurausvaikutuksia. Ottaen huomioon toivomusaloitteessa n:o 1727 (1979 vp.) esitetyt näkökohdat ja saamansa selvityksen valiokunta katsoo, että tie- ja vesirakennuslaitoksen tukikohtaverkostoa olisi kehitettävä paikallisten olosuhteiden vaatima joustavuus ja palvelutaso säilyttäen sekä epätarkoituksenmukaista hukka-ajoa ja työmatkojen pidentymistä välttämällä.

Hallituksen esitykseen sisältyvän lakiehdotuksen yksityiskohdista valiokunta toteaa seuraavaa:

Lakiehdotuksen 3 §:ää täydennetään hallituksen esityksen mukaan muun muassa siten, että tienhen kuuluviksi liitännäisalueiksi voidaan lukea myös liikenteen ympäristölle aiheuttamien haittojen vähentämiseksi, esimerkiksi me-

luesteiden tekemiseen, tarvittavat alueet. Valiokunta pitää ehdotusta myönteisenä, mutta katsoo laki- ja talousvaliokunnan lausuntoon yhtyen, että sen lisäksi olisi 1 momentin luetteloon tiehen kuuluvista rakenteista ja laitteista lisättävä maininta meluesteistä. Näin muutettuna säännös osoittaa selvästi, että tiepitäjä voi rakentaa tarpeelliset meluesteet valtion varoin. Velvollisuudesta ryhtyä toimenpiteisiin melun torjumiseksi olisi kiireellisesti valmistettava säädökset.

Valiokunta on katsonut tarpeelliseksi lisätä 3 §:n 2 momenttiin maininnan tien käyttäjien jätehuoltoa varten tarpeellisista alueista. Näiden alueiden lukemisesta tiehen kuuluviksi on ollut epäselvyyttä. Tässä tarkoitetaan autoilijoiden tavanomaista jätehuoltoa palvelevia alueita, joita tiepitäjä voi mahdollisuuksien mukaan järjestää.

Hallituksen esityksen 10 §:n 2 momentin mukaan tien tekemisellä ei saa vaikeuttaa hyväksytyn tai vahvistetun asema-, rakennus- tai rantakaavan toteuttamista. Lisäksi viitataan erikseen säädettyihin seutu- ja yleiskaavan oikeusvaikutuksiin. Vaikka hallituksen esitys sisältää parannuksen nykyiseen säännökseen, siinä ei ole kuitenkaan riittävästi korostettu eristeiden maankäytön suunnitelmien huomioon ottamista. Koska seutu- ja yleiskaavoja ei ole yleensä vahvistettu, niillä ei sen vuoksi ole

oikeusvaikutuksia tien suunnittelussa. Valiokunnan mielestä myös vahvistamattomat yleispiirteiset suunnitelmat ja niiden pohjalta tai erikseen valmisteilla olevat tarkemmat maankäytön suunnitelmat olisi mahdollisuuksien mukaan otettava tiesuunnittelun lähtökohdiksi. Valiokunta on näillä perusteilla tehnyt 2 momenttiin ohjeluonteisen lisäyksen, jolla samalla korostetaan kuntien ja tienpitäjän hyvän yhteistyön merkitystä uusien teiden suunnittelussa.

Valiokunnan mielestä ehdotettu laki on pyrittävä saamaan voimaan vuoden 1981 alusta. Koska valiokunta edellyttää kuntien paikallistierasitukset pääosin poistettaviksi seuraavan vuoden alusta, se ei pidä tarpeellisena laki- ja talousvaliokunnan ehdottamaa siirtymäsäännöstä.

Valiokunnan otettua käsittelyn pohjaksi hallituksen esityksen, lakialoite n:o 408 (1979 vp.) olisi hylättävä. Samoin olisi hylättävä tässä yhteydessä käsiteltäviksi otetut toivomusaloitteet, koska niissä ehdotetut toimenpiteet on otettu huomioon valiokunnan hyväksymässä lakiehdotuksessa ja valiokunnan perusteluissa.

Edellä esitetyn perusteella liikennevaliokunta kunnioittaen ehdottaa,

että hallituksen esitykseen sisältyvä lakiehdotus hyväksyttäisiin näin kuuluvana:

Laki

yleisistä teistä annetun lain muuttamisesta.

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

kumotaan yleisistä teistä 21 päivänä toukokuuta 1954 annetun lain (243/54) 90 ja 93 §, muutetaan 3 §:n 1 ja 2 momentti, 10 §, 11 §:n 2 momentin 2 kohta, 20 §:n 1 momentti, 26 §:n 4 momentti, 50 §:n 2 ja 4 momentti, 59 ja 84 §, 85 §:n 2 momentti, 86, 87 ja 89 §, 92 §:n 1 momentti, 94 §:n 5 momentti, 106 § ja 117 §:n 2 momentti, sellaisina kuin niistä ovat 3 §:n 1 ja 2 momentti ja 11 §:n 2 momentin 2 kohta 12 päivänä kesäkuuta 1964 annetussa laissa (323/64), 50 §:n 2 ja 4 momentti sekä 92 §:n 1 momentti 30 päivänä kesäkuuta 1967 annetussa laissa (310/67), 86 ja 106 § 29 päivänä joulukuuta 1967 annetussa laissa (666/67), 87 § osittain muutettuna 22 päivänä joulukuuta 1960 annetulla lailla (501/60) ja 94 §:n 5 momentti 8 päivänä heinäkuuta 1961 annetussa laissa (390/61), sekä

lisätään lakiin uusi 35 a § seuraavasti:

3 §.

Tiehen kuuluvat ajorata ja muut liikennedat, niin kuin jalkakäytävä ja polkupyörätie, sekä niiden säilymistä ja käyttämistä varten

pysyvästi tarvittavat alueet, rakenteet ja laitteet, kuten piennar, luiska, pengermä, oja, keski-, väli- ja rajakaista, kohtaamis-, kääntymis- tai pysähdyspaikka, tiehen välittömästi

liittyvä vähäinen varasto- tai pysäköimisalue sekä valaistuslaitteet ja liikennevalot, kaide, rumpu, silta, *meluete*, lautta laitureineen ja väylineen, laivalaituri tai varalaskupaikka, joka on määrätty tien liitettäväksi, ja tiemerkki. Tiehen kuuluu niin ikään alue, joka tarvitaan valtakunnan rajan ylittävästä tieliikenteestä aiheutuvaa tulli- ja passintarkastusta varten.

Teihin kuuluviksi luetaan niiden liitännäis-alueina pysyvästi tarvittavat:

(1—4 kohta kuten hallituksen esityksessä.)

5) muut tiepitoa tai liikennettä varten tarpeelliset alueet, kuten tien tai liikenteen ympäristölle aiheuttamien haittojen vähentämiseksi tarvittavat alueet, *sekä tien käyttäjien jätehuoltoon tarvittavat alueet.*

10 §.

(1 mom. kuten hallituksen esityksessä.)

Tietä ei saa tehdä siten, että hyväksytyn tai vahvistetun asema-, rakennus- tai rantakaavan toteuttaminen vaikeutuu. *Tien suunnittelussa on mahdollisuuksien mukaan otettava huomioon myös muut alueiden käytön suunnitelmat. Vahvistetun seutu- ja yleiskaavan oikeusvaikutuksista on säädetty erikseen.*

11, 20, 26, 35 a, 50, 59, 84, 85, 86, 87, 89, 92, 94, 106 ja 117 §.

(Kuten hallituksen esityksessä.)

Voimaantulosäännös.

(Kuten hallituksen esityksessä.)

Samalla valiokunta ehdottaa,

että lakialoitteeseen n:o 408 (1979 vp.) sisältyvä lakiehdotus hylättäisiin.

Lisäksi valiokunta ehdottaa,

että toivomusalitteet n:o 1727, 1801, 1831 ja 1906 (kaikki 1979 vp.) hylättäisiin.

Helsingissä 5 päivänä joulukuuta 1980.

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa puheenjohtaja Saukko, varapuheenjohtaja Vähäkangas, jäsenet Bärlund,

Fred, Juhantalo, Knuuttila, Koskinen, Ruotsalainen, Rönnholm, Torikka, Tuominen, Valo ja Viljanen.

EDUSKUNNAN
LAKI- JA TALOUSVALIOKUNTA

Liite

Helsingissä,

21 päivänä marraskuuta 1980.

Lausunto n:o 4.

Liikennevaliokunnalle.

Liikennevaliokunta on 10 päivänä kesäkuuta 1980 pyytänyt Eduskunnan päätöksen mukaisesti laki- ja talousvaliokunnan lausunnon hallituksen esityksestä n:o 79 laiksi yleisistä teistä annetun lain muuttamisesta. Laki- ja talousvaliokunnassa ovat asiantuntijoina olleet kuuluttavina hallitusneuvos Kalevi Perko liikenneministeriöstä, osastopäällikkö Olli Ojala ja ylitarkastaja Seppo Hirvonen sisäasiainministeriöstä, vanhempi hallitussihteeri Raine Vairimaa valtiovarainministeriöstä, rakennusneuvos E. A. Hietanen tie- ja vesirakennushallituksesta, liikenneinsinööri Heikki Lehtonen ja varatuomari Salme Sauvonsaari Suomen Kaupunkiliitosta, apulaisosastopäällikkö Jukka Kero Suomen Kunnallisliliitosta, suunnitteluinsinööri Karl-Gustav Björkell Finlands svenska kommunförbundista, toimitusjohtaja Alpo Varjola Maanomistajain Liitosta, varatuomari Esko Ala-Ketola Maataloustuottajain Keskusliitosta, tiedotuspäällikkö Olli Männikkö Suomen Kiinteistöliitosta ja suunnittelusihteeri Hannu Penttilä Suomen Luonnonsuojeluliitosta. Laki- ja talousvaliokunta esittää lausuntonaan kunnioittavasti seuraavaa.

Valiokunta, joka hallituksen esityksen sisälön osalta viittaa sen perusteluihin, pitää esitykseen sisältyvän lakiehdotuksen hyväksymistä tarpeellisenä ja siihen sisältyviä säännöksiä asianmukaisina seuraavin huomautuksin.

Lakiehdotuksen 3 §:n 1 momenttiin sisältyvään luetteloon tiehen kuuluvista rakenteista ja laitteista tulisi lisätä meluaste esim. seuraavasti: ”..... sekä valaistuslaitteet ja liikennevalot, kaide, rumpu, silta, *meluste*, lautta laitureineen”. Lakiehdotuksen 3 §:n 2 momentin liitännäisalueita koskeva muutosehdotus on melusteiden rakentamisen kannalta

tarpeellinen. Tosin olisi syytä selvittää, voitaisiinko lähemmin yksilöidä, mitä lainkohdassa tarkoitetut ”muut tienpitoa tai liikennettä varten tarpeelliset alueet” tulisivat olemaan. Oman ongelmansa näyttää muodostaneen kustannusvastuun epäselvyys tienpitäjän ja kunnan kesken melusteiden rakentamisessa ja meluntorjunnan toteuttamisessa yleensäkin. Tätä kysymystä samoin kuin yleensäkin laaja-alaisia liikennemeluongelmia tullaan käsittelemään vireillä olevan meluntorjuntalainsäädännön yhteydessä. Tämän työn ja asiaa mahdollisesti koskevan erityislain valmistumista on kiirehdittävä. Jo nyt on teiden ja yhdyskuntien rakentamispäätöksiä tehtäessä pyrittävä samalla ratkaisemaan edellä tarkoitetut kustannusvastuukysymykset.

Kustannusten jakautumista valtion ja kuntien kesken koskevat ehdotukset sisältävät eräitä tarpeellisia uudistuksia, ja vähentävät mm. kuntien paikallistiekorvauksia. Laki- ja talousvaliokunnan käsityksen mukaan olisi kuitenkin lähdeittävä siitä, että kunnat vapautetaan velvollisuudesta osallistua paikallisteiden kunnosapitokustannuksiin. Saadun selvityksen mukaan kunnat maksavat valtiolle paikallistiekorvauksia 50—60 miljoonaa markkaa vuodessa. Valtio puolestaan maksaa kunnille erilaisia liikenneavustuksia 20—30 miljoonaa markkaa vuodessa eli puolet kuntien maksamista korvauksista. On otettava lisäksi huomioon, että valtio saa kokonaan käyttöönsä tieliikenteen erityisverotuksen tuoton.

Tämän lisäksi olisi lakiin sisällytettävä siirtymäsäännös, joka estäisi kuntien paikallistiekorvausten kasvamisen nykyisestään. Ilman tällaista säännöstä lakiehdotuksen toteuttaminen saattaisi johtaa saadun selvityksen mukaan yli

70 kunnan osallistumiskustannusten kohoamiseen.

Tienpidon kustannuksista maksettavien korvausten viivästyskorkoa koskevaa, koron nousua 12 prosenttiin merkitsevää 94 §:n muutosehdotusta valiokunta ei pidä tarpeellisena.

Edellä lausutun perusteella laki- ja talousvaliokunta kunnioittavasti lausuntoaan esittää,

että hallituksen esitykseen sisältyvä lakiehdotus hyväksyttäisiin ottaen huomioon edellä esitetyt huomautukset.

Laki- ja talousvaliokunnan puolesta:

Mikko Kaarna

Juhani Maljonen